

عوامل تأثیرگذار در رکود اقتصادی قالی‌های خشتی منطقه چالشر در دو دهه

اخیر

* افسانه قانی

** سمیه شمس کرانی

چکیده

منطقه چالشر در استان چهارمحال و بختیاری یکی از مراکز مهم قالی دستباف ایران محسوب می‌شود. قالی‌های خشتی این منطقه به دلیل طرح‌ها، نقوش و رنگ‌های منحصر به فرد خود در سطح جهانی شناخته شده‌اند. با این حال، در دو دهه اخیر، فروش این قالی‌های اصیل و زیبا کاهش چشمگیری داشته است. پژوهش حاضر به شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر بر رکود قالی‌های خشتی این منطقه پرداخته و هدف آن ارائه راهکارهایی جهت حفظ و ماندگاری این هنر بومی است. این مقاله در صدد پاسخگویی به این سؤال است که عوامل مؤثر بر رکود اقتصادی قالی‌های خشتی چالشر و عوامل برون رفت از آن کدامند؟ روش مورد استفاده در این پژوهش شامل تحقیقات کتابخانه‌ای، و بیشتر مطالعات میدانی به روش مردم‌نگاری در بازارهای فروش قالی خشتی در چهار شهرستان چالشر، شهرکرد، سورشجان و فارسان است. نتایج نشان داد که کمبود بافندگان ماهر، تعطیلی کارگاه‌های قالی‌بافی و رنگرزی، مشکلات اقتصادی و اجتماعی، عدم حمایت‌های دولتی مناسب، فقدان آموزش‌های منظم برای نسل‌های جدید، نوسانات بازار و تغییرات سلیقه مصرف‌کنندگان در شکل‌گیری رکود اقتصادی قالی این منطقه نقش داشته است. به منظور احیاء و توسعه صنعت قالی‌بافی در منطقه چالشر، لازم است که راهکارهای چندجانبه‌ای از جمله برگزاری دوره‌های آموزشی، افزایش حمایت‌های دولتی و تسهیل شرایط بازار برای فروش این محصولات به‌طور جدی مورد توجه قرار

*دانشیار دانشکده هنر و علوم انسانی دانشگاه شهرکرد. Ghani@sku.ac.ir

** دانشجوی کارشناسی ارشد فرش دانشگاه شهرکرد. Somayeh.shams@stu.sku.ac.ir

گیرد. همچنین، ایجاد شبکه‌های همکاری میان بافندگان، توسعه فناوری‌های نوین در رنگرزی و تکنیک‌های بافت می‌تواند به بهبود وضعیت اقتصادی این هنر - صنعت کمک کند.

کلیدواژه‌ها: بافندگان، تحریم، رکود اقتصادی، چالستر، قالی خشتی

مقدمه

هنر قالی‌بافی در ایران، به عنوان یکی از هنرهای سنتی و اصیل، نه تنها مصرف‌کننده را با زیبایی‌های خاص خود مجذوب می‌کند، بلکه از دیرباز جزء لاینفک فرهنگ و هویت هر منطقه محسوب می‌شود. این هنر نمایانگر ذوق و سلیقه مردمی است که در هر گام از فرآیند بافت، ردپایی از فرهنگ بومی قابل رؤیت است. قالی خشتی چالستر با ویژگی‌های منحصر به فردش، از جمله طرح‌های متنوع نیمه گردان (همچون خشتی، قابی، کلیل ترنج، گل و بلبل، محرمت، ماهی درهم و امثالهم)، رنگرزی طبیعی و تکنیک بافت تب کو و دو بود، در مناطق قالی‌بافی ایران جذابیت داشته و در عرصه ملی و بین‌المللی مخاطبان خاص خود را داشته و دارد. با این حال، در دو دهه اخیر، این هنر بومی ارزشمند با چالش‌های اقتصادی جدی مواجه شده است. رکود در این هنر - صنعت به دلیل عوامل مختلفی از جمله تغییرات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، نه تنها منجر به کاهش روند تولید و تقاضا برای قالی خشتی شده، بلکه خطر فراموشی این هنر را نیز به دنبال دارد. بنابراین، شناسایی و تحلیل عوامل مؤثر در این رکود و ارائه راهکارهایی مؤثر برای احیای این هنر سنتی ضروری به نظر می‌رسد. بدین سبب این مقاله به بررسی عمیق عوامل مؤثر در رکود اقتصادی قالی خشتی چالستر و ارائه راهکارهایی برای غلبه بر این مشکلات پرداخته است. سؤال محوری این پژوهش این است که چه عواملی موجب شکل‌گیری رکود اقتصادی در این هنر - صنعت شده و چگونه می‌توان با اتخاذ تدابیر مناسب، این بحران‌ها را کاهش داد.

در راستای پاسخ به این سؤال، روش‌شناسی این پژوهش کیفی شامل مطالعات میدانی به شیوه مردم‌نگاری و کتابخانه‌ای است و حجم نمونه‌ای که مورد بررسی قرار می‌گیرد شامل بازارهای فروش قالی خستی در چهار شهرستان چالشر، شهرکرد، سورشجان و فارسان می‌باشد. تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه‌ها با مطلعین کلیدی این هنر - صنعت، نشان‌دهنده مشکلات متعددی است که شامل کمبود بافندگان ماهر، تعطیلی کارگاه‌های تولید و رنگرزی، نوسانات و عدم ثبات بازار، تغییر سلیقه مصرف‌کنندگان، فقدان حمایت‌های دولتی و عدم ارائه آموزش‌های کافی به نسل‌های جدید می‌باشند.

به منظور حفظ و احیای این هنر اصیل، اتخاذ راهکارهای چندجانبه و جامع نیاز است. برگزاری دوره‌های آموزشی برای بهبود مهارت‌های بافندگان، افزایش حمایت‌های دولتی و ایجاد مشوق‌هایی برای فعالان این صنعت، تسهیل شرایط فروش، ایجاد شبکه‌های همکاری میان بافندگان و بهره‌گیری از فناوری‌های نوین و دیجیتال به عنوان ابزارهایی برای بهبود شرایط تولید و فروش، از جمله استراتژی‌هایی هستند که باید مورد توجه قرار گیرند.

این پژوهش با هدف ارتقاء وضعیت اقتصادی قالی خستی چالشر، به امید بهبود شرایط و حمایت از سیاست‌گذاران و فعالان صنعت فرش در اتخاذ تصمیمات استراتژیک انجام شده است. در نهایت، با بررسی تجربیات کشورهای موفق در این زمینه و اجرای پیشنهادات مطرح‌شده، می‌توان به آینده‌ای روشن برای این هنر بی‌بدیل امیدوار بود و به نسل‌های آینده این میراث فرهنگی را منتقل کرد.

روش پژوهش

روش گردآوری داده‌های این پژوهش کیفی با استفاده از تکنیک‌های مردم‌نگاری و کتابخانه‌ای صورت گرفته است. مردم‌نگاری به‌عنوان یک روش تحقیق، مجموعه‌ای از شیوه‌های گردآوری اطلاعات است که به توصیف و تحلیل فعالیت‌های اجتماعی خاص و یا نحوه زندگی گروهی از افراد در یک جامعه می‌پردازد (منادی: ۱۳۸۶). از آنجا که توصیف دقیق یک فعالیت به‌نوعی خود تحلیل نیز محسوب می‌شود (فکوهی، ۱۳۸۵):

(۴۸۰)، پژوهشگران در این مقاله تلاش کردند تا با بکارگیری رویکرد مردم‌نگاری، به درک عمیق‌تری از عوامل مؤثر بر رکود قالی‌های خشتی در منطقه چالشر برسند. این نوع تحقیق شامل مجموعه‌ای از روش‌ها و ابزارها است که پژوهشگران را قادر می‌سازد تا به میدان مورد مطالعه نزدیک شوند و حتی با موضوع تحقیق به‌گونه‌ای یکپارچه شوند. ابزارهای مورد استفاده در مردم‌نگاری می‌تواند شامل مشاهده، مصاحبه، عکاسی و فیلم‌برداری باشد که پژوهشگران برای به‌دست آوردن داده‌های مورد نیاز، زمان قابل توجهی را با افراد خاص در یک جامعه یا گروه خاص سپری می‌کنند و به تحلیل مسائل می‌پردازند (قانی و کاظمی، ۱۳۹۹: ۱۸).

روش‌های مردم‌نگاری شامل موارد زیر است:

- مشاهده مشارکتی: در این روش، پژوهشگران به‌طور فعال در فعالیت‌های مورد مطالعه شرکت می‌کند.
 - مصاحبه‌های فردی و گروهی: این مصاحبه‌ها به‌صورت رو در رو انجام می‌شود و می‌تواند ساختاریافته یا غیرساختاریافته باشد.
 - مصاحبه تاریخ زندگی و مصاحبه روایتی: این روش‌ها به افراد اجازه می‌دهد تا داستان‌های شخصی خود را به شیوه‌ای آزادانه بیان کنند.
 - استفاده از نقشه‌ها و نمودارها: این ابزارها برای خلق تصویر روشن‌تری از داده‌ها بکار می‌روند.
 - جمع‌آوری مستندات و نظرسنجی: اطلاعات اضافی از طریق مستندات، پرسش‌نامه‌ها و نوارهای صوتی و تصویری جمع‌آوری می‌شود.
- پژوهشگران در این تحقیق از روش‌های فوق بهره برده و سپس داده‌های جمع‌آوری شده را با دقت مورد تجزیه و تحلیل قرار داده‌اند. با توجه به توضیحات ذکر شده، این مقاله از رویکرد مردم‌نگاری استفاده کرده است تا نویسندگان ضمن برقراری یک رابطه مستقیم و بی‌واسطه با موضوع تحقیق، به مشاهده زنده و دست اول عوامل مؤثر بر رکود قالی‌های

خشتی در منطقه چالشر پردازند و راهکارهای مرتبط با این مشکلات را نیز ارائه دهند که در بخش‌های بعدی به آن پرداخته خواهد شد.

پیشینه تحقیق

تحقیقات انجام‌گرفته در خصوص قالی خشتی چالشر عمدتاً بر جنبه‌های طرح، نقش و رنگ این نوع قالی متمرکز بوده و در زمینه عوامل رکود اقتصادی مرتبط با آن، آثار قابل توجهی یافت نشد. در این راستا، برخی از مطالعات غیر مستقیم انجام‌شده در زیر معرفی می‌گردد:

قانی (۱۳۹۸) در کتاب تحلیل فرهنگی قالی خشتی چالشر با رویکرد انسان‌شناسی هنر، برای نخستین بار از این رویکرد برای کشف ویژگی‌های فرهنگی قالی خشتی در ابعاد فرم، محتوا و خلاقیت بهره می‌برد. هدف این رویکرد بررسی قالی خشتی چالشر در بستر اجتماعی و فرهنگی خود است و با تأکید بر طرح و نقش قالی‌ها، روابط فرهنگی مرتبط با آن‌ها را در منطقه تحلیل می‌کند اما به عوامل رکود اقتصادی و عوامل مرتبط با آن‌چندان اشاره مستقیمی نشده است. مقاله‌ای دیگر، قانی (۱۴۰۲) به بررسی دریافت سلیقه مخاطبان قالی خشتی چالشر بر اساس شبکه عصبی مصنوعی پرداخته است. این تحقیق به بررسی عواملی نظیر طرح، نقش، رنگ به‌کاررفته، ابعاد و شیوه بافت، رنگرزی، مواد و مصالح و قیمت تمام‌شده قالی خشتی از منظر مخاطبین و با استفاده از شبکه عصبی مصنوعی پرداخته است، اما جنبه‌های اقتصادی مؤثر بر رکود این هنر - صنعت را نادیده گرفته است؛ همچنین همان (۱۳۹۷) در مقاله‌ای تحت عنوان: بازشناسی و تحلیل قالی خشتی با رویکرد انسان‌شناسی هنر به کاربردهای فرهنگی این نوع قالی در زندگی مردم و جنبه اقتصادی آن در گذشته و نه در دو دهه اخیر پرداخته است. جوانی و همکاران (۱۳۹۳) در مقاله‌ای با عنوان: بررسی عوامل مؤثر در پیدایش نقوش قالی خشتی چالشر، به عوامل مؤثر در پیدایی نقوش قالی‌های خشتی چالشر، نظیر طبیعت، محیط پیرامون بافنده و نقوش وام‌گرفته شده، پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیدند که بیشتر نقوش قالی‌های خشتی در چالشر برگرفته از طبیعت و محیط پیرامون بافنده بوده است. در مقاله‌ای از دادور و همکاران (۱۳۸۸) به

بررسی نقوش بافته‌های بختیاری و برخی عواملی که موجب رکود دست‌بافته‌های این ناحیه می‌شود، پرداخته شده است. رحیم‌پور و همکاران (۱۳۹۷) نیز عواملی که موجب کاهش تمایل زنان روستایی به حرفه قالی‌بافی در شهرستان شیراز می‌شود را، مورد بررسی قرار داده‌اند. محمدی و همکاران (۱۳۹۵) در تحقیق خود، به شناسایی و عوامل مؤثر بر رکود صنعت قالی‌بافی در نواحی روستایی، با تمرکز بر شهر گنبدکاووس، پرداخته‌اند. همچنین، مشیدی و همکاران (۱۳۹۴) در مقاله‌ای تحت عنوان تحلیل وضعیت هنر - صنعت فرش استان مرکزی و چالش‌های پیشرو، با استفاده از تکنیک SWOT به تحلیل چالش‌های این صنعت پرداخته‌اند. عزمی و همکاران (۱۳۹۰) نیز در مقاله‌ای دیدگاه تجار فرش شهر اردبیل درباره علل کاهش صادرات فرش ایران را بررسی کرده و به عواملی که در این زمینه دخیل هستند اشاره نموده‌اند.

به‌طور کلی، به‌نظر می‌رسد که پژوهش‌های منتشرشده در ارتباط با رکود اقتصادی قالی‌خشتی چالش‌تر به‌طور مستقیم و جامع به تحلیل و بررسی علل رکود اقتصادی این صنعت نپرداخته‌اند و نیاز به تحقیقات بیشتری در این زمینه احساس می‌شود که در ادامه بدان پرداخته می‌شود.



تصویر ۱: قالی خشتی احیاء شده چالشر. منبع: آرشیو طرح شرکت تعاونی فرش دستباف روستایی شهرکرد، ۱۴۰۳.

عوامل تأثیرگذار بر رکود اقتصادی قالی‌های خشتی چالشر

قالی خشتی چالشر میراثی است که از گذشتگان برای نسل‌های آینده باقی مانده است؛ اما این میراث گران‌بها که خود نشان‌دهنده فرهنگ این منطقه است، در سال‌های اخیر و به خصوص دو دهه اخیر با رکود اقتصادی مواجه شده است که در این پژوهش عوامل مؤثر بر این رکود عنوان و در ادامه راهکارهایی برای برون رفت از این وضعیت ارائه خواهد شد.

کمبرود بافندگان ماهر

در گذشته بافت و تولید قالی خشتی چالشر به طور سنتی و بر اساس روش تولید خانگی انجام می‌گرفت. در این روش، بافندگان قالی را در محیط خانه خود تولید و خود مسئول تعیین زمان بافت بودند. معمولاً اعضای خانواده در این فرآیند مشارکت داشتند و نقش‌های مختلفی مانند بافنده اصلی، آموزگار و کمک‌کار را بر عهده می‌گرفتند. برای مثال، مادر به عنوان استادکار و آموزگار نقش مهمی در آموزش دختر خود برای بافت قالی داشت (قانی، ۱۳۹۸)؛ اما در چند دهه اخیر، عوامل متعددی باعث کاهش تمایل نسل جوان این منطقه همانند سایر نقاط کشور به بافت قالی شده است. تغییرات اجتماعی و اقتصادی خانواده‌ها، دسترسی به مشاغل جدید، افزایش هزینه‌های زندگی و کاهش انگیزه برای حفظ این هنر سنتی از جمله این عوامل هستند. در نتیجه، روش تولید خانگی قالی‌های چالشر رو به زوال رفته و نیاز به بازنگری و احیای این هنر سنتی احساس می‌شود (رحیم‌پور، ۱۳۹۶: ۱۱۹). تمامی عوامل مذکور بر روی آموزش بافت قالی به نسل جوان در این منطقه تأثیر گذاشته است. کاهش تمایل جوانان به یادگیری این هنر سنتی و عدم انتقال مهارت‌های بافندگی به نسل آینده، مانع از آموزش و ایجاد بافندگان ماهر در این زمینه می‌شود. در نتیجه این امر، تولید قالی‌های خشتی چالشر با کیفیت پایین افزایش یافته است که این امر باعث کاهش تقاضا و فروش آن‌ها در بازارهای داخلی و خارجی می‌شود. این چرخه معیوب، موجب شده تا این هنر سنتی به تدریج رو به افول رود و نیاز به اقدامات جدی برای احیای آن احساس شود (الله‌داد، ۱۳۹۷).

تعطیلی کارگاه‌های قالیبافی و رنگرزی

در زمان حکومت پهلوی، تاسیس کارخانه‌های نساجی در شهرهای بزرگ منجر به بروز مشکلات مالی برای کارگاه‌های سنتی قالی‌بافی شد. همچنین، با ورود رنگ‌های شیمیایی ارزان و آسان شدن فرآیند رنگرزی، رنگرزان سنتی نیز به سوی استفاده از این نوع رنگ‌ها گرایش پیدا کردند. به علاوه، افزایش هزینه اجاره کارگاه‌های رنگرزی سنتی در دو دهه اخیر، موجب تعطیلی بسیاری از این کارگاه‌ها و جایگزینی رنگ‌های شیمیایی در تولید

قالی شده است. این تغییرات در قالی‌های مناطق ایران و همینطور در منطقه چالشر باعث افت کیفیت و رکود اقتصادی شده است (افشار، ۱۳۸۰: ۱۰).

از عوامل دیگر افول کارگاه‌های رنگرزی سنتی، نبود استادکاران ماهر در این حرفه است. در گذشته استادکاران، فن‌آوری رنگرزی را به شاگردان و فرزندان خود انتقال می‌دادند؛ اما در چند دهه اخیر، با توجه به مشکلات اقتصادی جوانان، این سنت آموزش میان نسلی رو به فراموشی رفته است. در دو دهه اخیر، به دلایلی از جمله افزایش هزینه‌های اجاره مکان مناسب، کاهش تمایل نسل جوان به بافت قالی و نبود صرفه اقتصادی در این فعالیت، بسیاری از این کارگاه‌ها تعطیل شده‌اند. به گونه‌ای که می‌توان گفت کارگاهی وجود ندارد و کار به صورت برون‌سپاری توسط خود بافنده انجام می‌شود که این شیوه برون‌سپاری برای هر دو طرف قرارداد مقرون به صرفه است. زیرا برای تولیدکننده، هزینه‌های جانبی همچون اجاره کارگاه یا مکان، هزینه آب، برق و بیمه، حمل‌ونقل، دستمزد افراد کارگاه‌ها، کم و یا برخی هزینه‌ها حذف می‌شوند (حیدریان، گفتگوی حضوری: ۱۴۰۳). نتیجه این تعطیلی‌ها، کاهش تولید قالی‌های خشتی با کیفیت نامطلوب است (گفت و گوی حضوری، ملک‌پور: ۱۴۰۰). علاوه بر این، مهاجرت جوانان به شهرهای بزرگ به دنبال مشاغل مناسب‌تر و از بین رفتن استادکاران ماهر قدیمی، باعث شده است که کارگاه‌های قالی‌بافی از نظارت و هدایت ماهرانه در فرآیند تولید قالی محروم بمانند. تعطیل شدن کارگاه‌های بافت و رنگرزی، موجب بیکاری افراد زیادی (حدود بیست شغل مرتبط با قالی‌بافی) که در تولید یک قالی خشتی نقش دارند می‌شود. این بیکاری خود موجب کاهش تقاضا برای بافت و کاهش فروش قالی خشتی می‌شود.

تأثیر تحریم‌ها بر واردات مواد اولیه

پس از اعمال تحریم‌ها و محدودیت‌های واردات، ایران ناگزیر به صادرات مواد اولیه خام مانند پشم و پنبه و واردات آن‌ها به صورت الیافی که در قالی‌بافی مورد استفاده قرار

می‌گیرند، شده است. این امر باعث ورود مواد و مصالح نامرغوب به صنعت قالی‌بافی شده است. برخی از این مواد نامرغوب شامل الیاف پلاستیکی آمیخته با الیاف پشم و پنبه، و حتی استفاده از پشم دباغی است. نتیجه این ورود مواد نامرغوب، کاهش کیفیت الیاف مورد استفاده در قالی‌بافی و در نهایت افت کیفیت قالی‌های خشتی را منجر شده است (گفت‌وگوی حضوری، حیدری: ۱۴۰۳). یکی دیگر از دلایل اصلی عرضه قالی‌های خشتی چالستر با کیفیت پایین، بالا رفتن قیمت مواد و مصالح طبیعی مورد استفاده در رنگرزی است. بافندگان به ناچار مجبور به استفاده از مواد و مصالح ارزان‌تر و در نتیجه با کیفیت پایین‌تر هستند تا بتوانند هزینه‌های تولید را کنترل کرده و قالی‌های خود را به فروش برسانند. بازگشت به استفاده از مواد و مصالح طبیعی با کیفیت بالا، و ارتقای فرآیندهای تولید می‌تواند راهکاری برای احیای این هنر سنتی و بازیابی جایگاه آن در بازارهای ملی و بین‌المللی باشد. «همچنین، عوامل ساختاری نیز در واردات محصولات باکیفیت، مشکل‌ساز هستند. قوانین و مقررات کشور صادرکننده که صدور کالا را آسان کند و قوانین و مقررات کشور واردکننده که برای ورود کالاهای کشور صادر شده، محدودیت ایجاد نکند، در واردات مواد و مصالح باکیفیت نیز بی‌تأثیر نبوده است» (دعایی، ۱۳۸۵: ۲۵).

این چالش‌ها و مشکلات، باعث افزایش هزینه برای واردکننده مواد و مصالح، در مرحله بعد افزایش هزینه برای فروشنده مواد و مصالح و در آخر افزایش هزینه تولید برای بافنده می‌شود. این افزایش هزینه برای بافنده، باعث پایین آمدن کیفیت قالی خشتی شده که خود موجب کاهش رقابت این قالی خشتی در بازارهای داخلی و خارجی شده است.

کاهش تقاضا در بازارهای داخلی و خارجی

قالی‌های دستباف به عنوان یکی از مهم‌ترین عناصر دکوراسیون داخلی در منازل ایرانی، همواره از جایگاه ویژه‌ای برخوردار بوده‌اند. هنگام چیدمان و هماهنگ‌سازی دکوراسیون داخلی، طرح و رنگ قالی به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل در ایجاد انسجام و هارمونی میان مبلمان، پرده‌ها، کف‌پوش و سایر اجزای دکوراسیون در نظر گرفته می‌شود. در گذشته،

قالی‌های چالشر با طرح‌های نیمه گردان و رنگ‌های تیره و گرم، در دکوراسیون منازل استفاده می‌شدند؛ اما در دو دهه اخیر، با تغییر سلايق و سبک‌های چیدمان دکوراسیون، این سبک از قالی چالشر، کمتر کاربرد پیدا کرده و این امر موجب شده است که هماهنگی و انسجام دکوراتیو گذشته دیگر به چشم نیاید (درگی، ۱۳۸۱: ۱۲۰). همچنین، افزایش چشمگیر قیمت قالی‌های دستباف سنتی با رنگرزی طبیعی در مقایسه با فرش‌های ماشینی، موجب شده تا بسیاری از مصرف‌کنندگان به سمت کالاهای جایگزین ارزان‌تر مانند فرش‌های ماشینی متمایل شوند. اگرچه این امر به معنای بی‌توجهی به قالی‌های دستباف نیست، بلکه تفاوت قیمت و تنوع بیشتر طرح و رنگ در فرش‌های ماشینی عامل اصلی این گرایش محسوب می‌شود (امینی، ۱۳۹۰: ۲۹).

یکی دیگر از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در کاهش فروش قالی خشتی تغییر دکوراسیون‌های منازل در پایان هر سال می‌باشد. این تغییرات به نحوی انجام می‌شود که در دکوراسیون منازل از رنگ سال که هر ساله توسط شرکت‌های مد و رنگ اعلام می‌شود، صورت می‌پذیرد. این تغییرات هر ساله خود باعث می‌شود که مخاطب از کالاهای ارزان‌قیمت‌تر که صرفه اقتصادی نیز برای آن دارد، استفاده نماید. از طرفی دیگر تغییر سلیقه مصرف‌کنندگان در طرح، رنگ و ابعاد قالی خشتی خود باعث کاهش فروش این نوع قالی می‌شود. مصرف‌کنندگان امروزی، طرح‌های کلاسیک با نقوش منحنی و نیمه گردان، رنگ‌های روشن و مات، و ابعاد زیر شش متر با ارتفاع پرز نیم تا یک سانتی متر را ترجیح می‌دهند. در حالی که قالی‌های خشتی با این ویژگی‌ها در بازار بسیار کمیاب هستند (قانی و همکاران، ۱۴۰۲: ۶۶).

این تغییر سلیقه به همراه تبلیغات گسترده برای کالاهای جایگزین مانند قالی ماشینی، گلیم و کف‌پوش‌های صنعتی، باعث گرایش مشتریان به این محصولات شده است. همچنین، ارائه نادرست قالی‌های خشتی در بازار (پهن کردن قالی‌ها روی یکدیگر و هنگام ارائه به مخاطب، مخاطب باید آن را ورق بزند)، عدم تطابق با تغییر سلیقه مشتریان، کیفیت نامناسب مواد و بافت نیز از دلایل مهم کاهش استقبال از قالی‌های خشتی است.

راهکارها و پیشنهادها

آموزش و جذب نیروی متخصص

برای حفظ و ارتقای صنعت قالی‌بافی خشتی، جذب و آموزش نیروی کار جدید بسیار حائز اهمیت است. این امر را می‌توان از طریق برگزاری دوره‌های آموزشی به صورت فردی و گروهی در زمینه‌های مختلف قالی‌بافی به انجام رساند:

- آموزش بافت قالی: آشنا کردن جوانان و علاقه‌مندان با فنون و تکنیک‌های سنتی بافت
 - آموزش رنگرزی طبیعی: آموزش استفاده از رنگزاهای طبیعی و روش‌های سنتی رنگرزی به منظور حفظ ویژگی‌های اصیل قالی‌های خشتی
 - آموزش طراحی قالی: تربیت طراحان قالی برای ایجاد طرح‌های جدید و متناسب با سلیقه مشتریان امروزی (نوروزی و حداد، گفتگوی حضوری: ۱۴۰۳).
- بدین ترتیب، می‌توان با پرورش نیروی کار ماهر و متخصص در حوزه‌های مختلف قالی خشتی، ضمن حفظ و انتقال این هنر بومی به آیندگان، به ارتقای کیفیت و افزایش فروش این محصول ارزشمند فرهنگی نیز کمک کرد.

- تشویق جوانان به حرفه قالی‌بافی

تشویق و جذب جوانان به حرفه قالی‌بافی می‌تواند نقش مؤثری در حفظ و ارتقای این هنر سنتی داشته باشد. برای تحقق این امر، راهکارهای زیر قابل اجراست:

۱. ارائه تسهیلات مالی مناسب:
- ارائه تسهیلات مالی و اعتباری با شرایط آسان و کم‌بهره توسط نهادهای مرتبط همچون اداره فرش به جوانان علاقه‌مند به این هنر - صنعت
- معرفی طرح‌های تشویقی و حمایتی از سوی دولت و سایر ارگان‌های ذی‌ربط برای ورود جوانان به هنر - صنعت فرش خشتی چالشر
۲. معرفی قالی‌بافی به عنوان یک حرفه هنری و فرهنگی:
- برجسته‌سازی ارزش فرهنگی و هنری قالی‌بافی در میان جوانان و جامعه بومی چالشر

- ایجاد جذابیت و ترغیب جوانان به روی آوردن به این حرفه سنتی و ارزشمند با اجرای این راهکارها، می‌توان انگیزه و علاقه جوانان منطقه را برای ورود به حرفه قالی‌بافی افزایش داد و گام مؤثری در حفظ و انتقال این هنر بومی به آیندگان برداشت. این امر در نهایت به استمرار و پویایی صنعت قالی‌بافی خشتی در منطقه و حتی بازارهای داخلی و خارجی منجر خواهد شد.

حمایت‌های دولتی و بازگشایی کارگاه‌ها

برای حمایت از صنعت قالی‌بافی خشتی و تقویت زیرساخت‌های آن، دولت و نهادهای مرتبط می‌توانند اقدامات حمایتی را انجام دهند. یکی از این اقدامات، ارائه تسهیلات مالی برای بازگشایی و افزایش ظرفیت تولید کارگاه‌های قالی‌بافی و رنگرزی است. دولت می‌تواند با ارائه وام‌های کم‌بهره و با شرایط دریافت آسان به کارگاه‌های قالی‌بافی و رنگرزی کمک کند. مبالغ این وام‌ها باید به اندازه‌ای باشد که بتوان با آن یک کارگاه را راه‌اندازی کرد، ظرفیت تولید را افزایش و هزینه‌های جانبی مانند اجاره، بیمه کارکنان و بافندگان، هزینه‌های خدماتی را پوشش داد. این حمایت‌های مالی می‌تواند منجر به بازگشایی کارگاه‌های تعطیل شده و افزایش ظرفیت تولید در کارگاه‌های فعال شود. در نتیجه، این امر به رونق صنعت قالی‌بافی خشتی و توسعه تولید و عرضه این محصول ارزشمند فرهنگی منجر خواهد شد.

حمایت از صادرات قالی‌های خشتی

برای افزایش تقاضا و درآمد تولیدکنندگان قالی‌های خشتی، ایجاد تسهیلات و حمایت‌های لازم برای صادرات به بازارهای بین‌المللی ضروری است. این حمایت‌ها می‌تواند شامل موارد زیر باشد:

۱. کاهش تعرفه‌های گمرکی: کاهش یا حذف تعرفه‌های گمرکی برای صادرات قالی‌های خشتی و به منظور افزایش رقابت‌پذیری این محصول در بازارهای جهانی

۲. ارائه مشوق‌های صادراتی: طراحی و اجرای طرح‌های تشویقی و حمایتی برای صادرکنندگان قالی‌های خشتی از سوی دولت و ارائه تسهیلات اعتباری به منظور تقویت انگیزه صادرات.

۳. تسهیل فرآیند صادرات: تصویب قوانین و مقررات دولتی برای تسهیل و تسریع در فرآیند صادرات قالی‌های خشتی و حذف یا کاهش موانع بروکراتیک و اداری در مسیر صادرات.

این اقدامات حمایتی از سوی دولت و نهادهای ذی‌ربط می‌تواند به افزایش تقاضا و بازارهای هدف برای قالی‌های خشتی در سطح بین‌المللی منجر شود. در نتیجه، درآمد و رونق اقتصادی تولیدکنندگان این هنر - صنعت افزایش خواهد یافت.

افزایش تبلیغات و بازاریابی

تبلیغات در رسانه‌های مختلف: استفاده از طیف گسترده‌ای از رسانه‌ها مانند تلویزیون، رادیو، اینترنت و شبکه‌های اجتماعی می‌تواند به افزایش آگاهی و تقاضای مردم برای قالی‌های خشتی کمک کند. در این تبلیغات باید از ابزارها و محتوای مناسب استفاده شود تا قالی‌های خشتی به‌درستی و به‌طور جامع به مخاطبان معرفی شوند و آن‌ها را ترغیب به خرید این محصول ارزشمند نمایند. همچنین طراحی و اجرای کمپین‌های تبلیغاتی هدفمند و اثربخش در رسانه‌های مختلف، می‌تواند نقش بسزایی در افزایش آگاهی عمومی، ایجاد تقاضا و در نهایت توسعه فروش قالی‌های خشتی داشته باشد. بهره‌گیری از ابزارهای نوین بازاریابی، مانند بازاریابی دیجیتال و برندسازی، می‌تواند در این راستا مکمل و تقویت‌کننده تبلیغات سنتی باشد و به افزایش شناخت و جذب مشتریان بالقوه کمک نماید.

شرکت در نمایشگاه‌های بین‌المللی

شرکت در نمایشگاه‌های ملی و بین‌المللی، پس از تبلیغات، یکی از مؤثرترین عوامل در افزایش فروش قالی‌های خشتی محسوب می‌شود. این امر به چند دلیل اهمیت دارد:

۱. معرفی قالی‌های خشتی به مخاطبان گسترده‌تر: حضور در نمایشگاه‌های بین‌المللی فرصتی مناسب برای معرفی قالی‌های خشتی به طیف وسیعی از بازدیدکنندگان است.
۲. یافتن بازارهای جدید هدف: شرکت در این نمایشگاه‌ها می‌تواند منجر به شناسایی بازارهای جدید برای صادرات قالی‌های خشتی شود.
۳. نمایش درست محصول: چیدمان مناسب قالی‌ها، ایجاد دیزاین مطلوب و نورپردازی مناسب در غرفه می‌تواند به جذب بازدیدکنندگان و معرفی بهتر قالی‌های خشتی کمک کند.

بنابراین، حضور فعال و هدفمند در نمایشگاه‌های داخلی و بین‌المللی همراه با ارائه درست و جذاب محصول، می‌تواند نقش مؤثری در معرفی و افزایش فروش قالی‌های خشتی ایفا کند. این امر در نهایت منجر به توسعه بازارهای هدف و افزایش صادرات این محصول ارزشمند فرهنگی خواهد شد.

استفاده از مواد اولیه باکیفیت:

یکی از عوامل کلیدی در افزایش فروش و ارتقای کیفیت قالی‌های خشتی، استفاده از مواد و مصالح مرغوب و باکیفیت است. برای تحقق این امر، ایجاد کارگاه‌های ریسندگی مجهز به دستگاه‌های استاندارد می‌تواند نقش مؤثری ایفا کند. این کارگاه‌ها قادر خواهند بود الیاف باکیفیت، فاقد ناخالصی و استاندارد را تولید نمایند. افزون بر این، جلوگیری از صادرات مواد و مصالح خام و واردات خامه‌های باکیفیت پایین، نه تنها موجب ایجاد گردش سرمایه در داخل کشور و جلوگیری از خروج ارز، بلکه با پیشرفت صنعت ریسندگی، امکان صادرات الیاف مورد استفاده در بافت قالی را نیز فراهم می‌کند که این امر در نهایت به کاهش قیمت مواد اولیه برای بافندگان قالی‌های خشتی منجر خواهد شد. بنابراین، سرمایه‌گذاری در تأسیس کارگاه‌های ریسندگی مجهز به تکنولوژی روز و

جلوگیری از صادرات مواد خام، می‌تواند به ارتقای کیفیت مواد اولیه و در نتیجه افزایش فروش قالی‌های خشتی کمک شایانی نماید.

نوآوری در طراحی قالی‌های خشتی

برای حفظ کاربری قالی‌های خشتی در دکوراسیون امروزی، طراحی طرح‌های جدید و متناسب با سبک‌های دکوراتیو روز بسیار ضروری است. این امر می‌تواند به دو شیوه انجام شود:

۱. پیش‌بینی آینده دکوراسیون منازل از نظر ابعاد، رنگ و طرح و تولید قالی‌های خشتی متناسب با آن. این رویکرد به مخاطبان علاقه‌مند به قالی‌های خشتی این امکان را می‌دهد که قالی مدنظر خود را به‌سادگی تهیه کنند.

۲. تجهیز کارگاه‌های بافت به طراحان قالی‌توانمند که بتوانند انواع قالی‌های خشتی را براساس سلیقه و نیاز مشتریان طراحی و تولید کنند. این رویکرد به‌روزرسانی و انطباق قالی‌های خشتی با ذائقه مخاطبان را تضمین می‌کند.

این رویکردهای نوآورانه در طراحی قالی‌های خشتی، ضمن تأمین نیاز مشتریان به کالاهای متناسب با دکوراسیون امروزی، موجب حفظ و احیای این هنر ارزشمند ملی خواهد شد.

حفظ و احیای تکنیک‌های سنتی قالی‌بافی

پیشرفت علم و فناوری در صنعت قالی‌بافی، موجب طراحی و تولید دستگاه‌ها و رباط‌هایی شده است که کار انسان را انجام می‌دهند. این امر علی‌رغم مزایایی چون افزایش سرعت تولید، موجب به فراموشی سپرده شدن تکنیک‌های سنتی بافت قالی‌های خشتی به خصوص تکنیک بافت تب‌کو^۱ شده است (کریمی، گفتگوی حضوری: ۱۴۰۳). برای حفظ و انتقال این تکنیک‌های ارزشمند به نسل‌های آینده، مستندسازی آن‌ها به شیوه‌های مختلف از جمله ضبط فیلم، تهیه عکس و نوشتار، بسیار حائز اهمیت است. ثبت و مستندسازی این تکنیک‌های سنتی، امکان بازآفرینی و انتقال آن‌ها به آیندگان را فراهم می‌کند. همچنین، آموزش و انتقال این تکنیک‌های سنتی به نسل جدید قالی‌بافان، می‌تواند نقش مؤثری در

حفظ و احیای این هنر ارزشمند داشته باشد. بنابراین، ضرورت دارد که با اتخاذ راهکارهای مناسب، از جمله مستندسازی و آموزش، نسبت به حفظ و انتقال تکنیک‌های سنتی قالی‌بافی منطقه به نسل جوان و آیندگان، اقدام شود تا این میراث ارزشمند فرهنگی از خطر فراموشی و نابودی مصون بماند.

ایجاد مراکز فرهنگی و هنری برای حفظ قالی‌بافی سنتی

ایجاد مراکز فرهنگی و هنری متمرکز بر قالی‌بافی خشتی می‌تواند راهکار مؤثری برای حفظ و ارتقای این هنر - صنعت باشد. این مراکز می‌توانند به چند شیوه به این امر کمک کنند:

۱. نمایش و معرفی قالی‌های خشتی: راه‌اندازی گالری‌ها و نمایشگاه‌های دائمی برای به‌نمایش گذاشتن و معرفی قالی‌های خشتی به عموم مردم و همچنین برگزاری رویدادهای هنری و نمایشگاه‌های موقت برای تبلیغ و ترویج این هنر سنتی

۲. آموزش قالی‌بافی به شیوه سنتی: ایجاد کارگاه‌های آموزشی رایگان برای آموزش فنون و تکنیک‌های سنتی قالی‌بافی به علاقه‌مندان و استفاده از توان و تجربه استادان و هنرمندان ماهر برای آموزش و انتقال این هنر به نسل‌های جدید

۳. ترویج فرهنگ قالی‌بافی

- برگزاری بوت‌کمپ‌ها، سخنرانی‌ها، کارگاه‌های تخصصی و رویدادهای فرهنگی برای افزایش آگاهی عمومی

- معرفی قالی خشتی به‌عنوان میراث فرهنگی ارزشمند و تشویق مردم به حفظ و ترویج

آن

این مراکز فرهنگی و هنری می‌توانند نقش مهمی در حفظ، معرفی و آموزش هنر قالی‌بافی خشتی ایفا کنند و علاقه‌مندان را به سمت این حرفه هنری و فرهنگی سوق دهند.

(حیدریان، گفتگوی حضوری: ۱۴۰۳).

نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی عوامل مؤثر بر رکود اقتصادی صنعت قالی خشتی ایران و ارائه راهکارهای مقابله با آن انجام شد. یافته‌های تحقیق نشان داد که مجموعه عوامل متعددی در به‌وجود آمدن این رکود اقتصادی نقش داشته‌اند.

از مهم‌ترین این عوامل می‌توان به نبود بافندگان ماهر و تعطیلی کارگاه‌های بافت و رنگرزی اشاره کرد که موجب قطع انتقال مهارت‌های سنتی بافت به نسل‌های آتی شده است. همچنین، تأثیر تحریم‌های بین‌المللی بر واردات مواد و مصالح اولیه باکیفیت، باعث افزایش هزینه‌های تولید برای بافندگان گردیده است. از سوی دیگر، تغییر سلیقه و سبک زندگی مصرف‌کنندگان به سمت طرح‌ها و ابعاد جدید، در حالی که قالی‌های خشتی موجود در بازار این ویژگی‌ها را ندارند، موجب کاهش تقاضا برای این محصولات شده است. همچنین، حمایت‌نکردن نهادها و ارگان‌های مرتبط با قالی‌بافی و نبود سیاست‌گذاری‌های حمایتی مناسب، به تشدید رکود در این صنعت سنتی دامن زده است. برای مقابله با این رکود اقتصادی و احیای هنر-صنعت قالی خشتی، اقدامات جامعی از سوی دولت، نهادهای مرتبط و جامعه محلی ضروری است. این اقدامات می‌تواند شامل آموزش و جذب بافندگان جدید، حمایت از بازگشایی مجدد کارگاه‌های بافت و رنگرزی، افزایش تبلیغات و بازاریابی، بهبود کیفیت و خلاقیت در طراحی قالی‌های خشتی، و حفظ و احیای تکنیک‌های سنتی بافت باشد. با اجرای این اقدامات جامع و هماهنگ، می‌توان گام‌های مؤثری در جهت خروج صنعت قالی خشتی از رکود اقتصادی و احیای آن به عنوان میراث فرهنگی ارزشمند برداشت.

- برای ویرایش ادبی قسمت‌هایی از این مقاله از هوش مصنوعی Sider استفاده شده است.

منابع:

- الله‌داد، رضا. (۱۳۹۷) کنترل کیفیت در فرش دست‌باف و تدابیر خودکنترلی. چاپ اول، انتشارات مؤلف.
- دادور، ابوالقاسم، مودن، فرناز. (۱۳۸۸) «بررسی نقوش بافته‌های بختیاری». فصلنامه علمی پژوهشی گلجام، شماره ۱۳، ۵۸-۳۹. <http://goljaam.icsa.ir/article-1-417-fa.html>
- دعائی، حبیب‌اله. (۱۳۸۵) مدیریت صادرات و واردات. چاپ اول، بیان هدایت نور.
- درگی، عباس. (۱۳۸۱) رنگ و فرم در هنرهای تزئینی بلوچستان. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشکده تربیت مدرس، تهران.
- جهان‌بخشی افشار، ویکتوریا. (۱۳۸۰) فرایند و روش‌های رنگرزی الیاف با مواد طبیعی، چاپ دوم، دانشگاه هنر.
- جوانی، اصغر؛ ایزدی جیران، اصغر؛ فکوهی، ناصر؛ قانی، افسانه. (۱۳۹۵) «اصول زیباشناسی در قالی خشتی چالستر». دوفصلنامه پژوهش هنر. سال ششم، شماره دوازدهم، ۵۱-۳۷. <http://ph.aui.ac.ir/article-۳۴۲-۱-fa.html>
- جوانی، اصغر؛ ایزدی جیران، اصغر؛ فکوهی، ناصر؛ قانی، افسانه. (۱۳۹۳) «عوامل مؤثر در پیدایش نقوش قالی خشتی چالستر». فصلنامه نگره، شماره ۳۳، ۶۵-۵۰. <https://ensani.ir/fa/article/345695>
- خداوردی، داوود. (۱۳۹۴) تاریخچه و جایگاه قالی ایرانی. انتشارات پژوهشگاه میراث فرهنگی.
- رحیم‌پور، شهذخت؛ قدرتیان، سید عبدالجابر؛ چیت‌سازیان، امیرحسین. (۱۳۹۷) «عوامل مؤثر در کاهش تمایل زنان روستایی به حرفه قالی‌بافی در شهرستان شیراز»، فصلنامه روستا و توسعه. سال ۲۱، شماره ۱، ۱۳۱-۱۱۵. doi: [10.30490/rvt.2018.66200](https://doi.org/10.30490/rvt.2018.66200)
- فکوهی، ناصر. (۱۳۸۵) پاره‌های انسان‌شناسی، مجموعه مقاله‌های کوتاه، نقدها و گفتگوهای انسان‌شناختی. تهران: نشر نی. <https://www.sid.ir/paper/۵۰۰۳۴۲/fa>
- قانی، افسانه. (۱۳۹۷) «بازشناسی و تحلیل قالی خشتی با رویکرد انسان‌شناسی هنر». نشریه پژوهش‌های انسان‌شناسی ایران. دوره ۸، شماره ۲، پاییز و زمستان ۱۳۹۷، ۱۸۷-۱۶۷.
- قانی، افسانه. (۱۳۹۸) تحلیل فرهنگی قالی خشتی چالستر. چاپ اول، انتشارات سمت. Doi: [10.22059/IJAR.2019.71603](https://doi.org/10.22059/IJAR.2019.71603)

قانی، افسانه؛ کاظمی نافچی، مهسا. (۱۳۹۹) «مردم‌نگاری مراسم عزاداری در منطقه نافچ»، دو ماهنامه علمی تخصصی پژوهش در هنر و علوم انسانی. شماره ۴، ۲۵-۱۷.

<https://ensani.ir/fa/article/429883>

قانی، افسانه؛ براتی، بهاره؛ مهرنیا، محمد. (۱۴۰۳) «واکاوی قدرت در قالی‌های بی‌بی‌باف منطقه چالشر»، نشریه هنر و تمدن شرق، سال دوازدهم، شماره ۴۳، ۴۱-۳۰.

Doi: <https://doi.org/10.22034/jaco.2023.414610.1348>

مشیدی، مهیا؛ گودرزی، احمد؛ میرجمالی، منیرالسادات. (۱۳۹۴) «تحلیل وضعیت هنر-صنعت فرش استان مرکزی و چالش‌های پیش رو». همایش ملی فرش دستباف استان خراسان جنوبی.

محمدی، امین، بیات، ناصر. (۱۳۹۵) «بررسی شناخت و عوامل مؤثر بر رکود صنعت قالی‌بافی در نواحی روستایی با استفاده از روش کیو». نشریه پژوهش‌های روستایی. دوره ۷، شماره ۲،

<http://goljaam.icsa.ir/article-1-154-fa.html> ۳۹۲-۴۰۵

منادی، مرتضی. (۱۳۸۶) «مردم‌نگاری». فصلنامه حوزه و دانشگاه. سال ۱۳، شماره ۵۱، ۱۳۰-۱۱۱.

<https://ensani.ir/fa/article/۱۴۵۹۵۶>

میرزاامینی، سید محمدمهدی؛ صدیقی ارفعی، فریبرز. (۱۳۹۰) «عوامل مؤثر بر فروش فرش ماشینی و دست‌باف در ایران». دو فصلنامه علمی گلجام. دوره ۷، شماره ۲۰، ۳۸-۲۹.

<http://goljaam.icsa.ir/article-1-469-fa.html>

گفتگوهای حضوری:

اسلامی، محمد. فروشنده قالی، شهرستان فارس، گفت‌وگوی حضوری (۱۴۰۳/۷/۱۵، ۱۶:۰۰).

حداد، منصور. تولیدکننده و فروشنده قالی در استان چهارمحال و بختیاری، گفت‌وگوی حضوری (۱۴۰۳/۰۵/۱۲، ۹:۳۰).

حیدری، رضا. فروشنده قالی، شهرستان سورشجان، گفت‌وگوی حضوری (۱۴۰۳/۷/۱۶، ۱۶:۳۰).

حیدریان، ایرج، تولیدکننده و تاجر قالی‌های استان چهارمحال و بختیاری، گفت‌وگوی حضوری (۱۴۰۳/۰۹/۱۰، ۱۲:۳۰).

کریمی، نجف. تولیدکننده و تاجر قالی‌های استان چهارمحال و بختیاری، گفت‌وگوی حضوری (۱۴۰۳/۰۹/۱۰، ۱۰:۳۰).

- ملک‌پور، مدیرعامل شرکت تعاونی فرش دست‌باف روستایی استان چهارمحال و بختیاری، گفت‌وگوی حضوری (۱۳/۸/۱۴۰۳، ۱۱:۳۰).

- نوروزی، فریدون. تولیدکننده و فروشنده قالی در استان چهارمحال و بختیاری، گفت‌وگوی حضوری (۱۲/۰۵/۱۴۰۳، ۱۱).

یادداشت‌ها:

۱. در تکنیک تب کو بعد از چله‌کشی به روش لول باف و بافت گلیم ابتدایی به شیوه کرباس، بافتن رج‌ها شروع می‌شود. پس از پایان یک رج نوبت به پود گذاری می‌رسد که بافنده با بالا بردن چوب هاف و فشار به چله‌ها، در زیر هاف دهانه‌ای باز می‌شود که طنابی با قطر حدوداً ۵/ سانتیمتر را از لابلای چله‌ها رد کرده و خوب می‌کوبد تا تارهای زیر و رو حدوداً زاویه بالاتر از ۴۵ درجه پیدا کنند؛ سپس توسط همان طناب، پود را از لا به لای چله‌ها عبور داده و دوباره روی پود دفتین می‌زند. این کار باعث می‌شود که کیفیت قالی بسیار بالا رود (طلعت شبانیان، گفتگوی حضوری: ۱۳۹۴ و قانی و همکاران، ۱۴۰۲: ۴۰). قابل ذکر است که اکثر قالی‌های معروف چالشری در گذشته با این تکنیک بافته می‌شده و کماکان بافته می‌شود.